

9.12.2019

EOAK/6000/2019

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

IMATRAN POLIISIASEMA, VAPAUTENSA MENETTÄNEIDEN SÄILYTYSSTILAT

Tarkastuspöytäkirja

Osallistuja EOAK:sta

Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

Osallistuja tarkastuskohteesta

Rikoskomisario - - -

1. YLEISTÄ TARKASTUKSESTA JA TARKASTUSKOHTEESTA

Eduskunnan oikeusasiamies toimii YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (OPCAT) tarkoittamana kansallisena valvontaelimenä. Pääpainona kansallisen valvontaelimen tehtävässä on ennaltaehkäistä vapautensa menettäneiden huonoa kohtelua mm. antamalla viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden kohtelua ja oloja.

Oikeusasiamies Petri Jääskeläisen määräyksestä esittelijäneuvos Juha Haapamäki teki ennalta ilmoittamattoman tarkastuksen Imatran poliisiaseman vapautensa menettäneiden säilytystiloihin 6.11.2019.

Poliisihallituksen 19.12.2018 päivätyn, oikeusasiamiehelle toimitetun ilmoituksen mukaan Imatran säilytystiloissa on 4 selliä poliisilakiperusteisesti kiinniotetuille ja 12 selliä rikosperusteisesti kiinniotetuille ja siellä on vain lyhytaikaista säilytystä ruuhka-aikoina (ei vankeja). Poliisihallituksen 29.11.2019 lähettämän, päivitetyn ilmoituksen mukaan Imatran säilytystilat ovat käytössä, mutta "vain ruuhka-aikoina".

2. TARKASTUSHAVAINNOT

Rikoskomisario - - - esitteli poliisiaseman pohjakerroksessa olevat säilytystilat. Hänen mukaansa käytössä on vain säilytystilojen vastaanoton yhteydessä oleva yksi kalterisumppu, jonka kalustuksena on kiinteä puupenkki. Varsinaisia sellejä ei käytetä lainkaan vapautensa menettäneiden säilytykseen, vaan ne on otettu varastotiloiksi, mikä oli todettavissa tarkastuksella. Myös Lappeenrannan poliisivankilan tarkastuksella 6.11.2019 paikalla ollut vartija totesi käsityksensä, että sen jälkeen, kun Imatralta siirryttiin maaliskuussa 2018 Lappeenrannan uusiin tiloihin, ei Imatralla ole ollut vapautensa menettäneiden säilytystä. Varsinaisten säilytystilojen puolella oli muussa kuin varastokäytössä vain rekisteröintihuone ja huone, jossa oli alkometri.

Kalterisumppua käytetään rikoskomisario - - - käsityksen mukaan vain vapautensa menettäneiden lyhytaikaiseen säilytykseen (yleensä alle tunti). Virka-aikana myös kuulustelua odottavia voidaan säilyttää tässä tilassa. Tutkijoiden työhuoneet ovat poliisiaseman toisessa kerroksessa, mutta siellä oleva sumppuhuone on varastokäytössä.

Rikoskomisario - - - käsityksen mukaan pelkkää sumpussa säilytystä ei kirjata. Jos vapaudenmenetys kuitenkin jatkuu, niin luonnollisesti sen alkuajankohdaksi merkitään kiinniottohetki.

Kalterisellissä ei ollut kutsunappia, mutta sellin ulkopuolella seinässä n. 20 cm päässä on potkuhälytin.

3. TOIMENPITEET

Tarkastushavainnot esiteltiin oikeusasiamies Petri Jääskeläiselle, joka totesi niiden johdosta seuraavaa.

Valtioneuvoston asetuksen esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta 2 luvun 1 § kuuluu seuraavasti.

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, kiinniottamisesta ja pidättämisestä on kirjattava 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun henkilörekisteriin:

- 1) kiinniotetun tai pidätetyn henkilötiedot;
- 2) rikos, josta kiinniotettua tai pidätettyä epäillään;
- 3) kiinniottamisen tai pidättämisen peruste sekä milloin pakkokeinolain 2 luvun 4 §:n 1 momentissa tai 10 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus on tehty;
- 4) kiinniottamisesta tai pidättämisestä päättänyt virkamies;
- 5) kiinniottamis- tai pidättämisaika;
- 6) pidättämispäätöksen teko aika;
- 7) aika, jolloin pidätetylle on ilmoitettu vangitsemisvaatimuksen tekemisestä;
- 8) vangitsemisvaatimuksen ja vangitsemispäätöksen teko aika sekä vangitsemisestä päättänyt tuomioistuim;
- 9) tieto mahdollisesta puolustajan määräyksestä;
- 10) vapaaksi päästämisen aika;
- 11) milloin ja kenelle pakkokeinolain 2 luvun 4 §:n 2 momentissa tai 2 luvun 10 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus on tehty ja, jos ilmoitus on tehty vastoin kiinniotetun tai pidätetyn tahtoa, syy siihen;
- 12) kiinniotetun tai pidätetyn kahlehtiminen ja erillistilaan sijoittaminen sekä toimenpiteen syy ja kesto;
- 13) milloin kiinniotetulle, pidätetylle tai vangitulle on ilmoitettu kirjallisesti hänen oikeuksistaan esitutkintalain 4 luvun 17 §:n mukaisesti ja ilmoituksen tekijä.

Mitä 1 momentissa säädetään, on soveltuvin osin noudatettava myös, kun joku on muuten kuin pidättämispäätöksen nojalla sijoitettu lukittuun tilaan. (alleviivaus tässä)

Myös Poliisihallituksen ohjeen 2020/2013/5490 kohdassa 2.2 todetaan seuraavaa.

Rikoksesta epäiltyä, joka on esitutkintalain 6 luvun pykälien nojalla velvollinen olemaan läsnä esitutkinnassa ja jota ei ole pidätetty tai vangittu, saadaan esitutkinnassa pitää lukitussa tilassa, jos se on välttämätöntä hänen poistumisensa estämiseksi. Lukitussa tilassa säilyttämisestä ja sen perusteista on aina laadittava kirjaus tietojärjestelmään.

Tarkastushavaintojen perusteella **oikeusasiamies kiinnitti poliisilaitoksen huomiota** siihen, että lukitussa tilassa säilyttäminen tulee kirjata.

Lisäksi oikeusasiamies totesi, että poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 3 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan

Säilytystilan suljetuissa tiloissa, joissa säilytetään vapautensa menettäneitä, tulee olla hälytyslaite, jolla voidaan välittömästi saada yhteys henkilökuntaan.

Potkuhälytin, joka on hankalasti tavoitettavissa kalterisellin ulkopuolella ja jonka käyttömahdollisuudesta vapautensa menettäneet tuskin aina ovat edes tietoisia, ei oikeusasiamiehen käsityksen mukaan ole lain tarkoittama hälytyslaite. Ongelmaksi tältä kannalta muodostuvat nimenomaan ne mahdolliset tilanteet, joissa kalterisellisissä olija jää yksin poliisiaseman pohjakerroksen tiloihin. Tällöin hänellä tulisi olla mahdollisuus saada yhteys henkilökuntaan.

Poliisilaitos ilmoitti tarkastuksen jälkeen, että kyseistä tilaa saatetaan käyttää joskus harvoin henkilön säilyttämiseen tilanteessa, jossa vapautensa menettänyt taikka muutoin läsnäolovollinen odottaa jonkin toimenpiteen valmistumista muutamia minuutteja. Tarkastuksen jälkeen poliisilaitos on ohjeistanut, ettei tilaan saa jättää henkilöä ilman henkilökunnan välitöntä läsnäoloa.

Vielä oikeusasiamies kiinnitti huomiota siihen, että kohdassa 1 mainitut Poliisihallituksen ilmoitukset eivät anna oikeaa kuvaa Imatran säilytystilojen todellisesta käytöstä. Oikeusasiamies totesi 20.3.2019 päätöksessään EOAK/5681/2018 muun muassa seuraavaa.

Oikeusasiamiehen tarkastustoiminnan kannalta on tärkeää, että käytössäni on luotettavaa ja ajantasaista tietoa poliisin säilytystiloista. Säilytystilojen tarkastukset ovat pääsääntöisesti ennalta ilmoittamattomia, joten tarkastuskohteelta ei voida etukäteen erikseen tarkistaa, onko säilytystila käytössä.

Tämän vuoksi pyydän, että Poliisihallitus ilmoittaa aina viipymättä, mikäli nyt saamaani säilytystilojen luetteloon tulee vastaisuudessa muutoksia. Tämä tarkoittaa myös ilmoitusta tilojen peruskorjauksien aloittamisesta ja valmistumisesta sikäli kuin tämä tarkoittaa säilytystilan käytön lopettamista/aloittamista.

Tarkastuksen jälkeen poliisilaitos ilmoitti olevan todennäköistä, että käytöstä poistamisesta ei ole ilmoitettu Poliisihallitukseen. Tämä johtunee poliisilaitoksen mukaan osittain siitä, ettei poliisihallinnossa ole ollut voimassa olevaa ohjeistusta säilytystilojen käyttöönotosta ja tähän liittyvästä hyväksymismenettelystä taikka käytöstä poistamisesta.

Oikeusasiamies kiinnitti uudelleen Poliisihallituksen huomiota siihen, että sen tulee toimittaa oikeusasiamiehelle ajantasaiset tiedot poliisin käytössä olevista säilytystiloista. Tässä tarkoituksessa tämä pöytäkirja lähetetään tiedoksi Poliisihallitukselle.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Juha Haapamäki
esittelijäneuvos